

АҲМАДИЙ

СОЗЛАР МУНОЗАРАСИ

Бир кеча ғам бирла хиромон эдим,
Меҳнати даврон билан шодон эдим.

Кулбаи ихзон ичида хору зор,
Ултурубон дийдаи жон интизор.

Мунисим ул ёр хаёлию бас,
Ул эди фарёдима фарёдрас.

Нуқл ғаму бода юрак қонидин,
Уд хижил нолишим афғонидин.

Ҳардам оқиб кўз ёшидин сели хун,
Жонда алам, бошта ҳавои жунун.

Чиқти фиғон ул дили ғамноктин,
Ўтти бу нуҳ пардаи афлоктин.

Ақл ҳувайдо бўлуб айлади бок,
Пираҳани сабр яқосин чок.

Энтикибон ташқари чиқтим равон,
Тун ярими ўтуб эди ул замон.

Халқи жаҳон барчаси ором эди,
Тийрау торик ажаб шом эди.

Юлдузу ой кўкта падидор йўқ,
Тундин уза партави анвор йўқ.

Кўрди хирад, қолди бу ҳолатта лол,
Борди замириндин ўшал қийлу қол.

Келдим ўшал ҳолда жондин батанг,
Чиғди харобатта ғавғойи жанг.

Ўингладим ул ҳолни ҳайрат туни,
Етти фалак бомида ғавго уни.

Дедим: э ёраб, бу не овоз эрур?
Ҳар нафаси ўзга сазовор эрур.

Бўлдум ўшал лаҳза баяк ногаҳон,
Суйи харобот ошуқуб равон —

Еттим эса, пири ҳаробот маст,
Жому қадаҳни қуюб ул дам зидаст.

Қолибидин руҳ бориб эрди пок,
Етиб ўлуклар киби баррўйи хок.

Мажлисида ҳозир эди жамъи соз,
Ҳар бири бир пардада гўёйи роз.

Ҳар бири ўзини ситойиш қилиб,
Савту амал нақши намойиш қилиб,

Барчаси бир-бирини қилиб имтиҳон,
Ўртада баҳс эрдию, жангу фиғон.

МАБҲАС ИБТИДОСИ. АВВАЛ ТАНБУРА СУЗИ

Танбураи ғамзагари фитна жўй,
Мажмаи ул созға келтурди рўй.

Деди:— Бу не фитнау ғавго эрур,
Бошингиза беҳуда савдо эрур?

Арбадау жанг недур аз газоф?
Парда била сўзлалди, токай бу лоф?

Пардае мендек тузук оҳанг не?
Нолаи зорим эритур сангни.

Пардада ул мурғи сухансоз мен,
Фитна эшикин қилойин боз мен.

Барчаға айтай зитариқи савоб,
Жумла мақоматта бир-бир жавоб.

**УД УЗИН ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛҒОНИ**

Уд эшитиб куйди анинг сўзидин,
Ўртанибон бошлади сўз ўзидин.

Дедик:— Мен барчангиза шоҳмен,
Жумла мақоматтин огоҳмен.

Нолаларим уд бикин сўзнок,
Қайси қилур мен киби оҳанги пок?

Соз ичида барчадин отим улуқ,
Васф ичида барча сифотим улуқ.

Бўлди халойиқ аро машҳур отим,
Лойиқ эрур шоҳға хосиятим.

Танбураи бе хиради носавоб,
Қайси ҳунар бирла манго дер жавоб?

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙТҚОНИ

Танбура ул сўзни эшитиб равон,
Деди:— Ҳало хожаи ишкам калон.

Қўйғин ўшал даъвийи бироҳни,
Мот қилай сен киби юз шоҳни.

Қуйма бу сўзга чу билурсен билик,
Бос юракинг, қорнингға қўйқин илик.

Барча мақоматларингдин қолиб,
Ҳомила хотун киби қорнинг солиб,

Эгри бўлиб бўйингу бошинг сенинг,
Қолмади беҳуда талошинг сенинг.

**ЧАНГ УЗИН ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛҒОНИ**

Чанг орадин бўйнин узотиб равон,
Тузди ўшал лаҳза туман минг фиғон.

Деди:— Билинг, барчанинг устоди мен,
Айшу тарабнинг тақи бунёдимен.

Шаъбада таркибу амал, нақшу савт,—
Қилмадим ул жумлани бир лаҳза фавт.

Ғамзаларим барчадин афзун эрур,
Лайли менинг ғамзама мажнун эрур.

Халқнинг эгинда мақомим мудом,
Мен киби йўқ тўтийи ширин калом.

Дойим эрур шоҳ билан суҳбатим,
Аҳли табиат биладур улфатим.

Танбурадек юзини қилай поймол,
Айлади ўғлонлар ани дастмол.

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙҒОНИ

Танбура деди:— Халатек, эй фузул,
Бошитин аёқ эгри сен беусул,

Мен сени қўймон бу урушмоқ била,
Ўйнатайин мен сени бармоқ била.

Бир неча бармоқни есанг русту бок,
Нолаларинг, баски келур дарди нок.

Эл аёғингни кўтариб, э дани,
Энингга солиб хуш урарлар сени.

Мунча доларом санга гўштоб,
Берди тюзолмадинг, аё, ҳеч боб.

Ақлинг эрур қисқау бўйнинг узун,
Лоф уруб юрмагин кундузун.

ҚЎБУЗ ЎЗИНИ ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ ТАЪРИЗ ҚИЛҒОНИ

Уртада келди қўбузи беқарор
Деди:— Менингтеқ қани бир пири кор?

Ишқ гулистонида мен андалиб,
Нолаи зоримға муҳибтур ҳабиб.

Мен киби йўқ мурғи сухансози ишқ,
Жумла мақом ичра деган рози ишқ.

Мамлакати ҳуснда шаҳзодалар,
Машғалаи даҳрдин озодалар.

Барча мусоҳиб менга шому саҳар,
Йўқ зурафо аҳлини мендин гузар.

Жумла йигит яхшисидур чокарим,
Хожа Сафаршоҳ камини навкарим.

Танбурадек жумрийи бозорини,
Синдурайин нархи харидорини.

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙФОНИ

Танбура деди: — Қўбузе беҳаё,
Очмағини оғзимни, баройи худо.

Ким санга тегмас дегасен моуман,
Юзунга чоруқ киби тортиб созан.

Модари бичканмусен эй беадаб,
Неча йигитларни қилурсен талаб?

Тахтаи тобут киби қоматинг,
Сур эшагинг илгари, қолсун отинг.

Яхши билурмен шарафингни сенинг,
Керди Сафаршоҳ, дафингни сенинг.

*ЎТУҒОН ЎЗИН ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛГОНИ*

Келди такаллумда тотиб Ўтуғон,
Деди: — Менингдек қани бир турфа жон?

Пояи қадрим боридиндур фузун,
Мен киби йўқ дунёда соҳиб фунун.

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙФОНИ

Танбураинг феъли ошиб ул замон,
Деди: — Надерсен, ётиб, эй ётуғон.

Даъвий донишму қулурсен ётиб,
Лоф уруб, элга ўзингни сотиб.

Маракада ётқуруб урғон сеңи,
Хушлар урар улки мидоғон сени.

Муттасил остин етиб, эй нотомом,
Нолау фарёд қилурсен мудом.

Йўқ юзингга зарра уётинг сенинг,
Ғароти йўқ, ётуғон отинг сенинг.

Шаклинг эрур наҳсу ҳаромлиқ ҳадеб,
Сақла тилинг, журағил, эй беадаб.

Ҳар нафаси шаъбада ангезмен,
Мажлиси султонда шакаррезмен.

Дарду алам баҳрида мен ғарқи ишқ,
Шуъла вужудимдин урур барқи ишқ...

Танбуранинг ботила парвардасин,
Йиртайин ул боштин-аёқ пардасин.

Саҳл баҳо бирла сотарлар они,
Яхши-яман барча урарлар они.

*РУБОБ УЗИН ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛҒОНИ*

Хирқасидин бош чиқариб рубоб —
Деди: — Манам фарқ ила олижаноб.

Гарчи шариятта чу бегонамен,
Ақли тариқат била ҳамхонамен.

Балки ҳақиқат (дин) ёрмен хабар,
Аҳли дили топсаму соҳиб назар.

Хуш ичарам фақр элидин жоми заҳр,
Йўқ манга парвойи салотини даҳр.

Барчадин озодамену мунфарид,
Жумла фунун бобида мен мустанд.

Бўлмади ҳаргиз фуқаро ҳамдами,
Танбуранинг нокасу ноодами.

Боштин-оёқ қомати талбис эрур,
Балки ўзи модари иблис эрур.

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙФОНИ

Танбура деди: ҳала қилма шаъаф,
Муртадаки, дарбадари бад алъаф.

Аҳли тариқат му сен, эй бе хирад,
Бошдин-оёғинг тўла нафсу хисад.

Лек ҳақиқатда сенингдек лаванд,
Қойда етар, тек тур, аё, ху писанд.

Сени Абубакр раббони уруб,
Қўйди мулинглар элига топшириб.

Бангги бўлиб жами мулинглар сени,
Навбат ила хушлар урарлар сени.

*ҒИЖЖАК УЗИНИ ТАЪРИФ ҚИЛИБ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛФОНИ*

Деди Ғижжак:— Ҳардаки айёрмен,
Соз ичида ринд камондормен.

Ғамзам ўқи новаки жондўз эрур,
Нолаларим барча жигар сўз эрур.

Қайдаки, мен тузсам оҳанги зер,
Халқи жаҳондин қўпар ул дам нафир.

Жамъи бўлур шоҳи пари лашкари,
Ҳар бириси ҳуснда ойдин бари.

Шоҳи паридек кишидек ҳамдамим,
Йўқ сари мў жумла жаҳондин ғамим.

Бошдин-аёғин бори тадбир эрур,
Жумла парилар манго тасҳир эрур.

Танбурадек, нокасу расвони кўр,
Бошда ул беҳуда савдони кўр!

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙФОНИ

Танбура деди: — Халатек эй хасис,
Кўрмади даврон кўзи сендек хасис.

Ул кишиким, сен чолар билгуча,
Қолди бало дастида ул ўлгуча.

Жамъи бўлурлар санго даву пари,
Жумла пари лашкарининг кофари.

Гоҳ қилич бирла суюрлар они,
Гоҳ пичоқ бирла урурлар они.

Қон ичар ул мардак ўшал ғусадин,
Ҳеч кишига демас ул қиссадин.

Сен киби расвони фақир ўрайиб,
Қолди бу ўт ичра мудом ўртоғиб.

*КЎНГУРА УЗИНИ ТАЪРИФ, ТАНБУРАНИ
ТАЪРИЗ ҚИЛГОНИ*

Бўсағадин кўнгура қўпти равон,
Деди: — Манам фитнаи охирзамон.

Соз ичида фитнаи айёрамен,
Жумладин озодау якторамен.

Ҳар нечаким ноқису худроямен,
Танбуратеклар била ҳампоямен.

Танбура кўп сўзламасун азгазоф
Ҳаддидан ортиқ анга тегмас бу лоф.

ТАНБУРА ТАЪРИЗ БИЛА ЖАВОБ АЙҒОНИ

Танбура деди: — Ҳало эй кўнгура,
Онча осай мен сениким ингура.

Бошинг-аёғинг сенинг икки каду,
Сен киби расво манга бўлгай аду.

Сен фалакдин қилсйин нопадид
Жумлаи шайхнингни қилибмен мурид.

Барчасини таъна билан ўлдуруб,
Санга етиштим борни куйдуруб.

КИТОБ ХОТИМАСИ

Оқибат ул қисса ўшал жамъи соз,
Деди: — Яминдин қилади ихтироз.

Барчаси ғайрат ўти бирла куюб,
Баҳсу мақоматга жондин тўюб.

Ушбу муҳол узра фиғон туздилар,
Муסיқонинг мажлисини буздилар.

Чиқти баяк — ногоҳ, ародин фиғон,
Пири харобат уёнди, равон.

Дедики: — Ҳай-ҳай! Бу недур моуман,
Келди магар муҳтасиби Хум шикан?

Онинг учунму қиладурсиз фиғон?
Борди менинг захраму кўчти жаҳон.

Барча қулоғин тутубон зор-зор,
Дедилар: — Эй сарваримиз пирикор.

Давлату нусрат била бўлғил зиёд,
Танбуранинг дастидин, эй пир дод!

Ушбу кеча танбура боғлаб хаёл,
Барчамиза берди баса инфиол.

Танбуратекнинг сўзи устодкор,
Бизга ўлумдур дағи, бас нангу ор.

Танбура ҳам ҳозир эди, ул замон,
Еттию филҳол юкунди, равон —

Деди: — Аё муршидимиз пирироҳ,
Бир мени бечорада йўқтур гуноҳ.

Ушбу жамоат бари ковокбиз,
Маъниси йўқ ботилу бебокбиз.

Барча бўлиб мени қилурға изо,
Кўрки нечук топтилар охир жазо.

Пир билиб кайфияти ҳолни
Деди: — Куюнг беҳуда афъолни!

Пир деди танбурага: — Гўшт тут,
Ҳар бирига бошқа бирор қўш тут.

Кўнглини ол барчанинг эй фитнагар,
Чунки санга йўқтур худ алардин гузар!

Танбура ҳам чуст кўпуб ул замон
Тутти қулоғин деди: — Хурду калон.

Авф қилинг ҳар неча бериҳмен,
Барчангиза чокари даргоҳмен.

Оқибатикор ўшал жамъи соз,
Қилдилар оҳанги ярашмоқни соз.

Келди сафо лашкарию тузди саф,
Қилди адоват черикин бартараф.

Субҳи саҳар ошти сабо елини,
Сурди Хўтан хони Ҳабаш элини.